

GAZETA TRANSILVÂNIEI

Abonamentul: pentru Austro-Ungaria pe un an 24 cor.; pe 1/2 an 12 cor.; pe 3 luni 6 cor., pentru România și sirenitate pe un an 40 lei; pe 1/2 an 20 lei.

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

Apare seara, în fiecare zi de lucru.

Redacția și administrația: Strada Prundului Nr. 15.
Inseratele se primesc la administrație. Prețul după tarif și învoladă.
Manuscrizile nu se înapoiază. TELEFON Nr. 226.

Congresul electoral din Sibiu.

Săvârșitu-s'a...

Duminecă în 24 Iulie (6 August st. n.) în sala de ședințe a comitatului Sibiu, unde era întrunit congresul național-bisericesc electoral, moșneagul arhimandrit Filaret Musta dela Caransebeș, în calitate de președinte al acestui congres, a proclamat pe vicarul Orăzii mari, Vasile Mangra ca ales arhiepiscop și metropolit al Românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania.

Față de 24 voturi date pentru episcopul Dr. Miron Cristea, 12 voturi dobândite de episcopul Ioan I. Papp și 7 bile albe, vicarul Orăzii a primit 71 de voturi, deci un număr atât de considerabil, încât întrece toate majoritățile, câte s'au putut forma în congresele electorale dela 1873 până în timpul de față.

Cum s'a născut statul? Care e rostul lui actual, și care e idealul lui?

de M. Străjanu.

În starea naturală, egoismul omenesc nefiind înfrânat prin nici o lege, fiecare individ e espus nedreptății din partea tuturor, și relele ce rezultă de aci sunt mai mari decât folosul, ce îl trage fiecare din nedreptatea făcută altora. Cu dezvoltarea rațiunii ajungând oamenii să înțeleagă aceasta, au văzut că e bine să renunțe fiecare la o parte din libertatea sa, obligându-se să nu facă rău altora și să respecte viața și bunurile tuturor, cu condițiune ca și el să se bucure de aceleași drepturi. Din aceasta învoiere între membrii unui trib sau ai unui popor, formulată prin o lege, numită contract social sau de stat, ori constituțiune, s'a născut statul. Acesta e începutul adevăratului stat. Starea anterioară este sau anarhia, adică starea lipsită de orice orânduială a unei mulțimi de sălbatici independenți; sau despotismul, adică starea unei mulțimi de sclavi supuși voinței celui mai tare. În ultimul caz, egoismul mulțimei e restrâns în folosul unuia; dar nici despotismul nu se poate numi stat. Numai prin învoiere comună se naște statul; el este cu atât mai desăvârșit, cu cât e mai puțin amestecat cu elemente anarchice sau despotice.

Republicele tind la anarhie, monarchiile la despotism, monarchia constituțională la domnia fracțiunilor sau partidelor. Pentru întemeierea unui stat desăvârșit trebuie a începe prin a forma oameni destoinici de a subordina binele lor și de a-l jertfi când trebuie, binelui public. Până atunci e de ajuns căd se găsește o familie, al cărei bine se fie nedespărțit de al țării, așa ca, cel puțin în afaceri de căpetenie, ea să nu poată voi și urmări pe unul fără celalalt. Pe aceasta se razemă puterea și superioritatea monarchiei ereditare. La aceasta trebuie să adăgem un alt avantaj al monarchiei ereditare față de cea electivă: este evitarea turburărilor și intrigelor interioare și exterioare la alegerea unui nou suveran, cari au ca urmare lupte, victime, și adeseori războaie, și îngreunări ale sarcinilor publice. De aci maxima cunoscută a cronicarilor noștri: schimbarea domnilor, bucuria nebulilor.

Trebuința statului, ca instituțiune de apărare în contra atacurilor altor popoare și în contra nedreptăților din lăuntru, s'a născut din pornirea recunoscută a neamului omenesc către nedreptate. Fără aceasta statul nu s-ar fi născut, neavând nime de a se teme de nedreptățire din partea altora; s'ar fi format numai asociațiuni de apărare în contra elementelor naturii și a animalelor sălbatice, societăți cari ar avea numai o slabă asemănare cu statul. De

aci se vede greșala aceloră, cari privesc statul ca cel mai înalt scop și ca floarea existenței omenesti.

O însemnată deosebire între morală și jurisprudență este, că prima are în vedere dreptatea și nedreptatea ca atare și nu se ocupă de urmările faptelor nedrepte, pe cari nici nu le poate opri, ci de motivele din cari ele pornesc, de voința și simțimentele făptuitorului, pe cari le osândește cu aceeași măsură ca și înseși faptele, chiar dacă acestea nu au putut fi săvârșite. Jurisprudența, din contră, urmărește faptele nedrepte pentru daunele și suferințele ce ele pricinuesc cuiva; și dacă ar fi cu puțință o nedreptate fără urmări rele pentru cineva, statul nici n'ar opri-o. Pentru moralist lucrul de căpetenie este intențiunea, voința sau simțimentele, cari dau naștere faptelor; pentru legiuitor și jedecător principala este urmarea nedreptății, adică stricăciunile și suferințele pricinuite de crime și delict; el de intențiunea acestora ține samă numai pentru a măsura însemnătatea lor. Statul nu oprește pe nime de a avea intențiuni și porniri la omor și răpiri, și nu urmărește decât pe acela, care le-a pus sau a încercat să le pună în lucrare, pentru moralist ele sunt așa de vinovate ca și înseși faptele.

Pentru că interesul și scopul statului este de a opri manifestarea prin fapte a pornirilor nedrepte sau răutăcioase, a tuturor motivelor de crime și delict, presupuse posibile, el caută să le opună alte motive mai tari, prin pedepsele prescrise pentru fiecare și inevitabile. Codicele penal este registrul acestor motive.

Legile statului sunt o parte întregitoare a moralei, prin ele statul urmărește tocmai acea parte din fenomenele morale ale vieții, cu cari nu se poate ocupa morala, adică suferințele membrilor săi ca urmări ale nedreptății. De aci și din faptul, că Kant esplică înființarea statului ca o datorie morală, urmată din principiul privit greșit ca fond al moralei, din imperativul său categoric, s'a dedus că statul este un așezământ moral, ridicat în contra egoismului, că scopul său este deci nu numai de a îngrijii de buna orânduială, de linștea și siguranța publică, ci și de educațiunea membrilor săi, de bunăstarea lor morală și materială, de credința și cultul religios, și chiar de așezăminte de binefaceri, cum sunt bunăoară spitalele.

— Aceasta e concepțiunea statului pentru popoare în deplină dezvoltare a culturii. Pentru un popor însă, care se află de abia pe prima treaptă a civilizațiunii, și mai ales pentru o țară, în care e o prea mare neegalitate de bunăstare materială și de cultură între masa poporului și clasele superioare, îngrijirea de ridicarea poporului prin cultură, prin așezăminte de înlesniri

Despre vrednicile și meritele celui proclamat ca ales arhiepiscop și mitropolit nu putem să anticipăm de astădată nici un cuvânt. Viitorul ne va arăta, cum se descurcă cărările lui.

„Fata viam invenient.“

Un nou consiliu de război al ententei se va ține în cursul acestei luni în Paris.

Dar de nuntă.

Atunci în clipele dureroasei despărțiri mă mucea o teamă ngrozitoare: nu mă teamam că voi cădea eu în involburarea vre-unei lupte cumplite, că vor trece huriind tunurile peste cadavru meu, că-și vor scâlda cai sălbatici copitele în sângele inimii mele, din care n'ar fi putut strivi acele legături cari m'au legat de tine, nu, eu nu mă îndoiam nici o clipă în puterea puterii și-a vieții mele, ci mă teamam de tine și numai de tine. Atunci bătea un vânt de toamnă în geamurile tale, cădeau veștede frunze așa cum s'au veștejit toate amintirile tale, cari te legau de mine și m'a copleșit așa o presimțire, o tremurare, o durere și inima mea a început să bată așa de îngrozită și brațul în care nu circulase de cât arareori fiori de slăbiciune, se mutase de-abinele și-atâta putere mi-a trebuit să nu cad.

Dar am plecat. În fața supremei chemări ai o singură datorie: să o împlinești. Dar ce te mustru eu? Așa e inima omenescă! Plină azi de soare, de lumină, de sentimente în a căror viață nu ne îndoiim nici o clipă, mâne alte valuri vin, alte chemări, alte vrăji și frunzele și florile trecutului mor în o clipă, ce ani zidiră, fărămă clipa. Nu ne schimbăm noi oare zi de zi? Nu scade oare zi de zi flacăra vieții în

ochiul nostru — întocmai ca o candelă ce se consumă zi de zi — peste părul nostru cad fulgii iernei ce trebuie să vină și nu bate oare tot mai rar inima aceasta cu fiecare clipă care trece?

Ne obosim în pribegia vieții, căci drumul e de multeori atât de obositor. Devenim din copii, flăcăi, din flăcăi bărbați — ne schimbăm aproape în totalitatea noastră, de ce-am cere atunci inimii să creadă și azi cum a crezut oare, să se bucure de bucuria-de ieri și să se înfioare de ce s'a înfiorat ieri?! Nu, eu simt că n'am dreptate, că păcătuesc chiar, că cer imposibilități, dar astăseară vreau să mă las în voia gândurilor, să mă poarte-așa cum vor voi. Astă seară am plâns mult — și așa ți-am scris slovele aceste.

Prin câte n'am trecut de când sunt sub steag. Nu mă plâng — sunt bărbat și nu copil. Și n'am slăbit nici de groaza morții, nici de năcazurile grozave cu cari e înpreunată lupta pentru glie — un altceva a fost ce mă făcea să veghez nopțile în cari toată tabăra dormea obosită și mângăiată de odihna ce ne-o dădea dușmanul — altceva mă făcea să mă bucur și să tremur, să nădăjduesc și să mă tem să plutesc în mângăierile dulci ale clipei și'n presimțirile amare ale orelor — altceva, cu totul altceva.

Iu erai atunci abia de șasesprezece primăveri, eu cu mustața abia ră-

sărită. Mi-a început atunci să-mi bată inima cum nu o mai simțeam până atunci: trăiam fiorii dragostei dintâi. De atunci trecu așa de multă vreme. Și vezi, flacăra aceea curată mi-a ars în inimă, sunt acum patru ani, fără încetare și poate ar fi fost bine să se fi schimbat și inima asta în scrum... Sunt însă blesteme ce-și au rădăcina în înșasi viața noastră, ele-și au legile căroră ne supunem de multeori fără voie.

Atunci n'ași fi dorit să-mi ardă inima și scrum să rămâie numai din tot ce aveam în ea; azi poate ași dori-o — sunt clipe când nu te mai recunoști pe tine. Aici în șanș, e frig și bate vântul atât de înfiorător, simți fiori de groază prin tot trupul. Aici în șanș plouă și noaptea aduce vuet îndepărtate, o, noaptea noaptea e adesori lumină când în inima ta e o noapte necurmată. Suferința! I-am privit în față acum de cincisprezece luni. Câte nu-mi trec acum prin minte. Dar în noaptea aceasta pustie, luminița mea e spre sfârșite! Voi fi silit să încet cu scrisul. Măcar că adesea mi-e singura mângăiere! Acum nu, mai am o mângăiere!

Tu mâne vei pleca la altar. Să mergi cu bine. Iar ca nici odată să nu te cuprindă părerile de rău, că nu m'ai așteptat, să știi că eu m'am prăpădit în zorii unei zile când ochii tăi ardeau în bucuria unei fericiri și când spre casa voastră veneau inimi

După Al. Pet6ffi.

Iudecata din urmă.

Răsfoit-am până'n capăt
A istoriei volume;
Râu de sânge e viața
Omenimii, cartea spune,
Ce din stâncile-uriae
Ale-adâncului trecut,
Până'n vremurile noastre
Curge'ntr'una, ne'ntrerupt.
Nu cumvâ să credeți însă,
Că talazu-odat' pornit,
Ar putea să se oprească.
Numai mările-l înghit.
Intr'un ocean de sânge,
Râul roș se va vărsa.
Zile înspăimântătoare
Zăresc a s'apropia,
Zile de cari lumea n'treagă
N'a văzut și n'o vede;
Linștea îngrozitoare,
Pacea-aceasta de mormânt,
Prevestește uraganul
Ce va băntui ncurând.
Viitor cu-adânci secrete!
Ochiu-mi vălu-ți fii străbate,
Și de cele ce descopăr,
Reci fiori îmi trec prin spate;
Dar mă și înveselește

S. Tamba.

Atelierul nostru tipografic

precum și

Redacția și Administrația ziarului Gazeta Transilvaniei

se află în casele poprii din

Strada Prundului Nr. 15

(vis-a-vis de băile românești.)

Rugăm deci onoratul public românesc precum și vechea noastră clientelă să ne onoreze și în noul nostru local cu comenzile lor, cari vor fi executate prompt și la timp.

Comenzile se pot face și prin telefon, rugând în acest scop pe onorații noștri clienți să ne cheme la telefon.

Telefonu redacției și al tipografiei poartă numărul. 226.

Onoraților noștri cetitori le aducem la cunoștință, că ziarul nostru se află de vânzare în fiecare seară la orele 5¹/₂ la administrația ziarului nostru apoi la firmele din cetate: SERVATIUS (Târgul cailor), zarafia POP, firma EREMIAȘ-nepoții (Strada Hirscher) și la firma ROSENBERG din fostul local al „Gazetei Transilvaniei”, la tutungeria din colțul Bulevardului Rudolf --- promenada de jos

In Alba-Iulia: la Damian Foltean

In Bistrița: la F. Stolzenberg.

In Blaj: la Librăria Seminarului.

In Brad: la Librăria Minerva.

In Brünn: la F. Irrgang.

In Caransebeș: la firma Petru Lepa.

In Cluj: la „Az Est” hirlapiroda și trafica Jókaj.

In Dej: la Mühlberg Jenő.

In Dornavatra: la Ios. Münster.

In Făgăraș: la Librăria Preda.

„ Grödig: la Anna Azet.

„ Lugoj: la Librăria Minerva.

„ Mediaș: la G. A. Reissenberger.

„ Orăștie: la Librăria Branga și Weisz Dezső.

„ Praga: la M. Wltsek și Emilie Fassl.

„ Săliște: la Dumitru B. Comșa.

„ Sibiu: la tutungeriile Hermine Frank, Engber și L. Németh.

„ Turda: la Librăria poporală.

Societatea în comandă Tipografia A. Muresianu - Branisce & comp.

VINURI.

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) Petru Benea, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anul 1913 — 1914

Vin alb — — 2-20 2-—

Rizling — — 2-25 2-10

Roșu de Miniș 2-80 2-40

Vinuri noi din anul 1915.

Vin alb — — — 1-60

Rizling — — — 1-65

Șiller — — — 1-80

Vinul se expediază cu rambursă

dela 50 litri în sus sub îngrijirea

mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp

de două luni.

Pentru calitatea vinului ga-

ranțez.

Petru Benea

prop. și neg. de vinuri

3-48 Világos (Arad m).

Avis.

Aducem la cunoștința On. public că am luat în primire dela Societatea de acții

Ferestreul cu abur din

Brassó-Bertalan

și l'am pus în lucrare.

Primim comande pentru lăzi de lemn, pentru lemne de fag tăiate duse la locuință. Asortiment mare de material de lemnărie.

Cu toată stima

Ferestrei cu abur Brassó-Bertalan.

Strada Lungă Nr 212.

Telefon 248.

Specialitate de apă minerală.

Isvorul MATILD din Bodok

este cel mai apreciat reprezentant al apelor minerale alcalice.

Apă minerală de primul rang

care amestecată cu vin este superioară celorlalte ape minerale.

Bentura de predilecție a cercurilor celor mai înalte sociale

care în urma conținutului și îngrijirii conștientoase și curate a isvorului, se preferă din partea medicilor apei minerale mondial renumite Gieshübler.

Cel mai bun semn

contra falsificărilor a apei minerale MATILD este limpezeala absolută până la cea din urmă picătură.

Deposit principal a apei MATILD în Brașov la firma E. O. & L. THEIL, Strada gării Nr. 25. Telefon 364 se capătă în cele mai multe prăvălii cu ape minerale și în restaurantele mai de frunte.

Cu toată stima

Administrația isvorului, Iosef György,

Șepsibodok (Ardeal).

107—200.

Bibliografie.

Au apărut:

Biblioteca Semănătorul,

care merită să fie citită de ori-ce Român. Conține tot bucați alese, scrise de cei mai buni scriitori ai noștri din Ungaria. Un număr costă 40 bani, un număr dublu 80 bani.

Până acum au apărut următorii numeri:

1) Frații, povestiri din răboiu, de Al. Ciura.

2) Cuib de rândunică, de Victor Stanciu.

3) Din vieța preoțească, de Ion Agârbiceanu.

4) Din trecutul ziaristicii românești, de Dr. I. Lupăș.

5) Școală și educație, de Dr. Ion Mateiu.

6) La chestiunea industriei noastre, de Al. S. Iorga.

7) Însemnări pe răboj, de Ion Clopoșel.

8) Pitelea Gâscariu, de Ion Barac.

9—10) Blăstăm de mamă, de Mihail Gașpar.

A apărut Nr. 5—6 dtn interesante revistă „Drepturile Femeii” cu următorul bogat sumar:

Eugenia de Reuss Ianculescu: Gândul meu. Anastasia Dr. Stănculescu: Saluti e gloria a te Italia. Eugenia de Reuss Ianculescu: Mulțumire D-lui

Ștefan Warthalian. Veturia Mileva: Așa cum treci (Poezie). Mia dela Ogrin: Apolul societății Pacifiste. Cato: Ceva despre revistele feministe. Veturia Marcovici: Prejudcăți. Eugenia de Reuss Ianculescu: Scrisoare deschisă prietenului Petru Vulcan. Dumpoh: Pentru patrie (Nuvelă, traducere). Liador: Visează (Poezie). Ecaterin Luca: Viața morală a popoarelor. Jöhn: Ce face aristocrația din Londra. Cato: Răsboiul Dilemă. Tamar'A: Nimic (Poezie). Tamar'A: Gândiri mărunte. I. Costin: Cooperativa din Gand. Ada Seșeanu: Expoziția școlii de sericicultură. Comitetul: Activitatea societății Drepturile Femeii. Din fuga Condeului. Eugenia de Reuss Ianculescu: „In Amurgul vieții” (roman, urmare.)

— „Calea Vieții” revista religioasă populară, Nr. 6 cu următorul cuprins.

Duhul Domnului, de Părintele Augustin. — Fecioarei (poezie) de Ioan Belu. Spiritul de jertfă, de Dr. Emie Precup. — Paserea morții (poezie) de Ștefan Câmpeanu. — Pilde și asemănări, de N. B. — Cântec de pocăință către Domnul nostru Isus Hristos, de Septimiu Popa. — Dumineca tuturor sfinților (cu ilustrație). — Ajutorul meu dela Domnul, de Preotul George M. Pteancu — Sănzienele. — Sărbătoarea sfinților apostoli Petru și Pavel, adică Sănpietru, de Preotul George M. Pteancu. — Calendarul vechiu și calendarul nou. — „Calea Vieții”.

Redacția și administrația Dr. N. Brinzeu, Vulkán (Hunyad m.) Abonament anual 3 Cor., un număr 30 bani